

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในผญาอีสาน” ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาผญาอีสาน ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในผญาอีสาน ๓) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในผญาอีสาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่ข้อง ซึ่งได้สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในผญาอีสาน ได้พบประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ผญาอีสาน

จากการศึกษาผญาอีสาน พบว่า ผญา มีความหมายเหมือนกับปัญญา หรือปรัชญา จัดเป็นภูมิปัญญาของปราชญ์อีสานที่ใช้ในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในสังคม ผญาเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีมานาน มีลักษณะในการใช้ถ้อยคำที่ไพเราะเป็นภาพิต คำคม แฝงข้อคิด ข้อเตือนใจให้ใช้ปัญญา แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ ตามลักษณะของคำผญา เช่น เป็นร้อยแก้ว คำกลอน เป็นต้น และ ตามลักษณะที่นำไปใช้ติดต่อสื่อสารกัน โดยแบ่งหมวดหมู่ของผญาที่มีเนื้อเหมือนกันหรือคล้ายกันไว้ในหมวดเดียวกัน เช่น หมวดการกิน หมวดทุกข์สุข เป็นต้น

ผญามีความสำคัญเพราะเป็นคติเตือนใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง เป็นถ้อยคำคม คำพูดที่ไพเราะ คำอวยพรที่เป็นสิริมงคล การพูดคติเตือนใจ ทำให้เกิดความรักใคร่ในระหว่างหนุ่มสาว เป็นเครื่องแสดงถึงความละเอียดอ่อนของจิตใจและจรรยา มารยาทอันดี และแสดงถึงวัฒนธรรมอันดีของผู้เป็นเจ้าของผญา เป็นการทำให้ผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดความซาบซึ้งในวรรณคดีและส่งเสริมความเป็นเจ้าบทเจ้า

กลอน เป็นการฝึกความจำ เป็นการฝึกสมองให้เป็นคนมีไหวพริบปฏิภาณดี เป็นการส่งเสริมให้ผู้พูดและผู้ฟังรู้จักใช้ภาษาที่สวยงาม เป็นการทำให้ผู้พูดและผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน บันเทิงใจ เป็นการเพิ่มความสุขสนานครึกครื้นให้แก่งาน เป็นการรักษาจารีตประเพณีหรือวรรณคดีพื้นเมืองของไทยไว้ในรูปของผญา ผู้พูดผญาเก่ง ๆ จะได้รับการยกย่องนับถือเป็นนักปราชญ์ เป็นการช่วยสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

คุณค่าของผญาอีสาน แบ่งเป็น ๖ ประการ ได้แก่ ๑) เป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึก ผญาเป็นสื่อที่นำความรู้สึกที่ดี เจตนาดีและความปรารถนาดีจากผู้พูดไปยังผู้ฟัง ๒) เป็นสื่อในการอบรมสั่งสอน ผญาที่นำมาใช้ในการสั่งสอนนี้มักจะเป็นผญาภาษิต เพราะผญาประเภทนี้มีจุดประสงค์ใหญ่เพื่อการสั่งสอนให้ข้อคิดเตือนใจ ๓) เป็นสื่อในการโน้มน้าวจิตใจ ผญามีประโยชน์ในการโน้มน้าวจิตใจ ให้เกิดความสำเร็จในการสื่อสาร เพราะผญาประกอบด้วยคำพูดที่มีศิลปะในการเลือกใช้ถ้อยคำ ๔) เป็นมรดกที่มีคุณค่าทางภาษา ผญามีคุณค่าทางภาษา เพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของภาษาอีสาน ๕) เป็นภาพสะท้อนของสภาพทางสังคม ผญาเป็นผลงานทางวรรณกรรมของมนุษย์ ได้สั่งสมมาหลายชั่วอายุคน ดังนั้นสิ่งที่ปรากฏในเนื้อหาของผญา จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางสังคมของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี ๖) ให้ความบันเทิงใจ ผญาเป็นวรรณกรรมที่สร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้ฟังและผู้พูด

๕.๑.๒ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในผญาอีสาน

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในผญาอีสาน พบว่ามีหลักสามัคคีธรรม สังคหะ-วัตถุ เบญจศีลเบญจธรรม และอริยมรรค ดังนี้

๑) ความสามัคคี มีการนำบทผญามาผูกเป็นคำสอนที่แฝงไปหลักในการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างความสามัคคี ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยสอนให้มีเมตตากรุณาอ่อนส้นอ่อนยาวต่อกันและกันเพื่อให้เกิดความสามัคคี สมาชิกในครอบครัวรู้จักสามัคคี ครอบครัวก็มีความสุข รู้จักคิดพิจารณาป้องกันเหตุที่จะทำให้เกิดความแตกแยกไม่สามัคคีขึ้นในหมู่คณะ สอนให้คนในสังคมรู้จักสามัคคีกันโดยเปรียบเทียบกับข้าวสาลี จึงจะมีพลังในการพัฒนาบ้านเมือง สอนให้คนมีจิตใจเอื้ออารีสามัคคีกันไว้ไม่ควรคิดสั้นเอาตัวเองรอดเท่านั้น ชี้ให้เห็นการทำงาน หรือการปกครองต้องสมัครสมานสามัคคีอาศัยซึ่งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือกัน งานนั้นจึงจะสำเร็จและสอนให้สามัคคีร่วมแรงร่วม

ใจช่วยกันพัฒนาบ้านเมืองที่ตนอยู่ โดยยกข้าวสาละเป็นตัวอย่างให้ลูกหลานมองเห็นภาพ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

๒) สังคหัตถุ มีลักษณะเป็นคำสั่งสอนให้รู้จักการให้ทาน โดยเปรียบเทียบกับกรวดน้ำ พืชลงไปในนา ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปันให้ทาน สอนให้รู้จักพูดไพเราะอ่อนหวานประสานสามัคคี พูดแล้วเกิดประโยชน์ ไม่เป็นโทษแก่ตนและคนอื่น ไม่พูดหยาบคาย พูดอ่อนหวานกับคู่ชีวิตคือสามีภรรยา การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน อ่อนน้อมถ่อมตน จะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ ไม่พูดด้วยความโกรธ พูดด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน และไม่พูดคำที่จะทำให้เกิดความแตกแยก เอาใจใส่ในงานทั้งส่วนตัวและส่วนรวมไม่ให้บกพร่อง มุ่งทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตนเองและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ผู้นำในการปกครองต้องประกอบด้วยทศพิธราชธรรมมีทาน เป็นต้น รู้จักเผื่อแผ่ แบ่งปัน ให้ทาน ซึ่งเป็นธรรมข้อหนึ่งในทศพิธราชธรรม รู้จักหน้าที่ของตนทำให้ถูกต้องเหมาะสม เป็นผู้ใหญ่ก็ชักชวน แนะนำลูกหลานในทางที่ถูกที่ชอบเป็นบุญกุศล มีศีลธรรมประพฤติปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่ดีของสังคม

๓) เบญจศีลเบญจธรรม สอนให้เข้าใจศีลธรรมมีจิตใจมั่นคงเอาใจใส่ในการรักษาศีล คนที่ยึดมั่นศีล คนทั่วไปก็ยกย่อง เมื่อจากโลกนี้ไปแล้วก็จะไปเกิดในสวรรค์ ชื่อสัตย์ไม่คิดนอกใจกัน ไม่พูดเท็จไร้สัจจะ มีเมตตาปราณี ไม่ห่มเหงรังแกผู้น้อย ผู้นำครอบครัวต้องมีพรหมวิหาร ๔ และสอนให้รู้จักคิดพิจารณา มีสติสัมปชัญญะให้ถี่ถ้วนในการกระทำของตน

๔) อริยมรรค สอนให้ปฏิบัติตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา เดินทางสายกลาง ทำความเห็นให้ถูกต้องในทางที่ชอบประกอบด้วยปัญญา รับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนทำดีตั้งแต่ยังหนุ่มสาวยังมีเรี่ยวแรงกำลัง เป็นการสอนให้รู้จักมีความดีที่ชอบ ละเว้นความชั่ว พูดในสิ่งที่ถูกที่ควร ที่เกิดประโยชน์ หาเลี้ยงชีพในทางสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร รวมทั้งให้เพียรพยายามทำความดีเพื่อละเว้นความชั่วออกจากใจ โดยเปรียบเทียบกับแดดเหมือนกับแสงสว่าง หมอกเปรียบเหมือนความมืด และสอนให้มีความเพียรพยายามละเว้นจากบาปให้หมดสิ้นไป จนหลุดพ้นบรรลุนิพพาน

๕.๑.๓ การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในผญาอีสาน

ผลของการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในผญาอีสาน พบว่า นักปราชญ์อีสานได้นำเอาหลักพุทธธรรมมาเรียบเรียงเป็นบทผญาที่แฝงข้อคิด ข้อเตือนใจ แนะนำ ชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อใช้ในการอบรมสั่งสอนสมาชิกทุกระดับชั้นทั้งผู้นำและผู้ตามในสังคม ซึ่งประกอบด้วย

สามัคคีธรรม โดยเน้นให้มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สังคหวัตถุ ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในสังคม เบนจิตลเบณจริมม ใช้เป็นแนวทางที่เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เพื่อควบคุมความประพฤติและฝึกฝนพัฒนาตนเอง ทำให้สังคมเกิดเรียบร้อยดีงามอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และอริยมรรคที่ปรากฏในพญานิสาณ นักปราชญ์นิสาณได้นำเอาอริยมรรคมาสอดแทรกในพญา ในลักษณะของคำสอน ข้อคิดที่ใช้เป็นหลัก เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ประพฤติปฏิบัติตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา เดินทางสายกลาง ไม่เคร่งเกินไปและไม่หย่อนเกินไป เพื่อความสุขทั้งในภพนี้และภพหน้า

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในพญานิสาณสามารถที่จะกล่าวได้ว่า พญานิสาณได้แฝงไว้ซึ่งหลักพุทธธรรม สามารถจะนำไปประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตของคนในสังคมได้ เมื่อรู้และเข้าใจแล้วนำไปปรับใช้จะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในเชิงนโยบาย ดังนี้

- ๑) ผู้นำของหน่วยงาน สถาบันการศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่นควรส่งเสริมและอนุรักษ์พญาของท้องถิ่นนิสาณไว้ให้เป็นมรดกของอนุชนรุ่นหลัง
- ๒) ควรนำเอาหลักธรรมในด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในพญา มาปรับใช้ และนำไปเผยแพร่ให้อนุชนคนรุ่นหลังได้รู้จักคุณค่าและประโยชน์ของพญา รวมทั้งสามารถนำไปปฏิบัติได้
- ๓) ควรมีหลักสูตรการสอนคตินิยม วรรณกรรมภาษาถิ่นเกี่ยวกับพญา ควรมีสวนีย์ประสานวรรณกรรมทางพญา

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการนำพญานิสาณไปประยุกต์ใช้กับสังคมปัจจุบัน
- ๒) ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมและวัฒนธรรมที่สำคัญซึ่งแฝงอยู่ในพญาแล้วนำมาปรับใช้ในสภาพสังคมปัจจุบัน
- ๓) ศึกษาเปรียบเทียบพญาที่ปรากฏในสังคมนิสาณ สังคมภาคเหนือ และพญาที่ปรากฏในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อการอนุรักษ์ไว้ให้ปรากฏแก่อนุชนรุ่นหลัง